

Open brief aan VVD | Stichting Houtrookvrij en Stichting Luchtfonds OVER DE V VAN VRIJHEID EN VERANTWOORDELIJKHEID

Geachte VVD, beste VVD'ers

Het is goed gebruik bij organisaties als Stichting Houtrookvrij en Stichting Luchtfonds om het openbaar bestuur in ons land als één entiteit te beschouwen en niet één politieke partij in het bijzonder aan te spreken. Er is alle reden om voor één keer af te wijken van dit alleszins goede gebruik. Ja, er is alle reden voor de Stichting Houtrookvrij en Stichting Luchtfonds om de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie voor één keer apart aan te spreken, in dit geval via deze open brief.

Aan het einde van deze brief leest u over de drijfveren die onze organisaties bewogen om tóch expliciet één politieke partij, uw partij, te adresseren.

Maar om te beginnen gaan wij eerst dieper in op twee woorden die wel gerekend mogen worden tot de kernwoorden van uw partijbeginselen: 'vrijheid' en 'verantwoordelijkheid'

Uw politiek leider spreekt

Op dinsdag 21 april 2020 omstreeks 19.17 uur richtte uw politiek leider Mark Rutte zich tijdens een persconferentie tot het volk met de volgende woorden:

“De vrijheid van de één mag niet ten koste gaan van de gezondheid van een ander....” U begrijpt, in dit geval was de coronapandemie het onderwerp.

Echter: de uitspraak van onze demissionaire minister-president lijkt ons één van algemene gelding en bovendien volstrekt in lijn met de beginselen van de VVD, beginselen die door u in 2008 voor het laatst zijn geactualiseerd.

Eerbiediging persoonlijke levenssfeer

In uw beginselen staat te lezen: “De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD) wil een Nederland waar mensen de ruimte krijgen. (...) De VVD is een liberale partij. Zij beschouwt de individuele vrijheid, zowel in geestelijk als in materieel opzicht, als het hoogste goed. Ieder mens heeft recht op vrijheid van meningsuiting en op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, integriteit van het eigen lichaam en zelfbeschikking.”

Verantwoordelijkheid als ethisch fundament

Wij vervolgen uw beginselprogramma: “Voorts beschouwt de VVD verantwoordelijkheid als het ethisch fundament onder een samenleving van vrije mensen. Vrijheid en verantwoordelijkheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. In vrijheid draagt ieder mens niet alleen de verantwoordelijkheid voor zichzelf, maar houdt hij ook rekening met de vrijheid van anderen...”

In casu: “De vrijheid van de één mag niet ten koste gaan van de gezondheid van een ander...” Een vraag die in uw beginselen goeddeels onbeantwoord lijkt te blijven, is: wat onderneemt uw 73 jaar jonge partij als inwoners van ons land wel hun vrijheid omarmen, maar, aantoonbaar op grote schaal, níet hun verantwoordelijkheid nemen om de vrijheid van medemensen in hun directe omgeving te borgen?

Bevorderen van veiligheid is kerntaak

In uw beginselen schrijft u er wel íets over. In zijn algemeenheid geeft u de vrijheid en verantwoordelijkheid in handen van uw individuele landgenoten; ‘doorgesloten bureaucratie en bemoeizucht’ van de Staat moeten volgens uw liberale visie grotendeels achterwege blijven. Wel schrijft u: “Het bevorderen van de veiligheid van alle burgers is een kerntaak van de overheid.” Maar ook: “De vrije marktorde is in economische zin de uitdrukking van het liberale

uitgangspunt dat het individu zoveel mogelijk naar eigen keuze over zijn lot moet kunnen beschikken.”

Wat is de kwestie?

Een groeiend deel van de inwoners van ons land is niet meer in staat ‘over zijn eigen lot te beschikken’ omdat in hun omgeving de individuele vrijheid die anderen zich permitteren zulks belemmert. Ja, gaat het om een kwestie van ‘vrijheid en verantwoordelijkheid’ die ettelijke miljoenen Nederlanders direct in hun eigen omgeving parten speelt, dan geeft uw partij er reeds jaren blijk van zich te scharen aan de zijde van de inwoners die wel, vaak overdadig, hun vrijheid, maar niet hun verantwoordelijkheid nemen. U begrijpt: in geval van de Stichting Houtrookvrij en de Stichting Luchtfonds, is de ongebreidelde groei van houtstook binnenshuis en buitenshuis deze kwestie.

Wet tot dode letter gebombardeerd

In deze zaak heeft niet alleen uw partij, maar vrijwel de hele politiek boter op het hoofd, of eigenlijk het hele openbaar bestuur, alsmede namens haar optredende handhavende instanties en daar benevens tevens de rechtspraak, die vigerende wetgeving negeert. Het hierna geciteerde wetsartikel Bouwbesluit 7.22 lijkt gebombardeerd tot een dode letter: “Het is verboden op of aan een bouwwerk of op een open erf of terrein voorwerpen te hebben of handelingen te verrichten of na te laten, waardoor op voor de omgeving hinderlijke of schadelijke wijze rook, roet, walm of stof wordt verspreid.”

Trouwens, ook passages uit onze Grondwet lijken in deze verklaard tot holle frasen, want onze basiswet bevat passages als: "De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu. (...) Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam. (...) Ieder heeft,

behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer."

Verschillende vrijheden?

Maken we een vertaalslag van deze rechtsbeginselen én de beginselen van uw partij naar het dominante handelen van de VVD in de alledaagse praktijk, dan kan het volgende geconcludeerd worden: uw partij en de rechtstaat verschaffen inwoners wel de vrijheid om schadelijke rook, roet, walm of stof te verspreiden, maar geven niet thuis als hierbij geen verantwoordelijkheid wordt getoond jegens de persoonlijke levenssfeer van derden.

Toch is deze alom gepermitteerde vrijheid niet alleen 'verantwoordelijk' voor niet te onderschatten gezondheidsschade, maar tevens een enorme aantasting van de vrijheid van het dagelijkse leven en handelen, ademen en ventileren van miljoenen Nederlanders in hun eigen huis en tuin. Op grote schaal wordt de persoonlijke levenssfeer van miljoenen huishoudens geschonden. Het werpt de vraag op: is conform de beginselen van uw partij te meten met verschillende vrijheden?

Dominante politieke mores

Lijken de passages in uw beginselen en de Grondwet holle frasen, wetsartikel 7.22 wordt dus zelden of nooit (meer) toegepast in onze rechtstaat. Dat wil zeggen: ook in dit geval laten bestuursrechters en de Raad van State in bijna alle gevallen de individuele 'vrijheid' van stokers zwaarder wegen dan de vrijheid van omwonenden, zwaarder zelfs ook dan de 'eigen verantwoordelijkheid' van degene die de vrijheid neemt. Dat is in een grijs verleden ooit anders geweest: na een eenmalige verklaring onder ede van een onderzoeker van de GGD dat houtstook aantoonbaar (zeer) schadelijk is voor de gezondheid, legde de Raad van State menige stookstop op. Hoewel de wetstekst wijzigde in de loop der

jaren, bleef de essentie goeddeels hetzelfde. Het heeft er dus op zijn minst de schijn van dat rechters de dominante politieke mores volgen, de mores van dominante politieke partijen als de uwe.

Ernstige gezondheidsklachten

In 2019 zeiden bij een onderzoek van Motivaction voor Milieu Centraal omgerekend ruim één miljoen Nederlanders (inclusief 18 jaar en jonger) dat zij ‘ernstige gezondheidsklachten ervaren als direct gevolg van houtstook binnen en buiten nabij hun huis’. Voor schrijvende individuele meldingen verwijzen wij u graag naar de actuele rapportage via Twitter @Luchtfonds. Het lijkt wel of de gevallen dagelijks schrijnender worden; waar meldingen bij de stichtingen Houtrookvrij en Luchtfonds tot en met 2019 alleen binnen kwamen in het stookseizoen, ontvangen wij ze nu het hele jaar door.

Meerderheid vóór stookverbod

Aangezien het Motivaction-onderzoek alweer bijna drie jaar oud is, mag worden aangenomen dat, gezien de toegenomen stook binnen- en buitenhuis, het probleem enkel groter is geworden. Destijds al sprak ongeveer een derde van de Nederlanders van serieuze overlast. Veelzeggend is misschien ook dit cijfer: het percentage voorstanders van een (vrijwel algeheel) stookverbod nam in ons land snel toe: 8% in 2015 tegen 53% nu (factsheet *Opinie over houtstook*, Luchtfonds, oktober 2021). Overigens: het is op zijn minst curieus te noemen dat van overheidszijde niet of nauwelijks serieus eigen onderzoek is gedaan op dit gebied en alle informatie goeddeels gebaseerd moest worden op onderzoek uit de (vrije) markt en van media.

Wanhoop en overtuiging

In een wanhopig voelende poging uw partij ervan te overtuigen dat in deze kwestie ‘bemoeizucht’ en verantwoordelijkheid van de Staat wordt gevraagd

teneinde de stookvrijheid volledig tot nul terug te brengen, twee citaten uit relevante rapporten.

Wereldgezondheidsorganisatie WHO

Ten eerste: “Residential heating with wood and coal: health impacts and policy options in Europe and North America” van de Europese tak van de Wereldgezondheidsorganisatie WHO uit 2015: “Stookverboden zijn nodig. Het is belangrijk om dichtbevolkte stedelijke gebieden aan te wijzen als gebieden waar huishoudelijke verwarming of koken met kleine apparaten voor het verbranden van vaste brandstoffen (hout en kolen) helemaal niet is toegestaan of in ieder geval beperkt blijft tot geregistreerde modellen voor emissiearme houtverbranding. Huishoudelijke verwarming met kolen moet permanent worden verboden, tenminste in ontwikkelde landen, net als het gebruik van houtkachels met onvolledige verbranding en zeer grote uitstoot. ”

De WHO verwijst in haar motivatie met name naar twee doelgroepen: ten eerste ouderen, bij wie chronische aandoeningen aan de ademhaling en cardiovasculaire ziekten ontstaan, ten tweede: het risico van luchtwegklachten en infecties bij pasgeboren baby’s en kleuters, die vatbaarder zijn dan oudere kinderen en volwassenen en bovendien meer tijd thuis besteden.

IBO Luchtkwaliteit

Het andere rapport waaruit wij in deze open brief aan u willen citeren, is het interdepartementaal onderzoek IBO Luchtkwaliteit van mei 2019, een stuk dus dat afkomstig is van de ministeries. De volgende frase op pagina 11 lijkt voor kennisgeving te zijn aangenomen: “De meeste gezondheidswinst is te behalen bij maatregelen rond de particuliere houtstook. Daarom wordt specifiek particuliere houtstook in dit IBO ontraden. Het aandeel van de emissie van luchtverontreinigende stoffen door houtstook zal naar verwachting de komende

jaren toenemen. Met name wanneer veel huishoudens houtstook als alternatieve warmtebron gaan zien, zal de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen sterk toenemen. Dat zal de deken boven Nederland verder verdichten en lokaal zorgen voor hotspots van fijnstof.”

Waarom deze brief juist aan u?

Maar waarom zenden wij nu juist deze open brief aan één politieke partij als dit niet passend is voor organisaties als de onze, die er zijn voor iedereen, en daarom ‘boven de partijen’ zouden moeten staan? Wij zetten graag uiteen waarom wij deze boodschap juist aan uw Volkspartij voor Vrijheid en Democratie richten.

Halfhartige houding

Met uitzondering van de Partij voor de Dieren, het moet gezegd worden, nemen vrijwel alle partijen een halfhartige houding aan jegens misschien wel het grootste gezondheids- en leefbaarheidsprobleem dat ons land momenteel kent. Kennelijk ontbreken de moed en de politieke wil, of gewoon de kennis om deze snel groeiende problematiek werkelijk met stevige maatregelen te adresseren.

Cruciale rol

Als grootste politieke partij van ons land speelt u als liberalen met z'n allen een cruciale rol in opeenvolgende kabinetten, vrijwel zeker ook in het komende kabinet. Indien uw benadering van dit enorme leefbaarheids- en gezondheidsvraagstuk niet wijzigt en niet onder uw leiding dit vraagstuk ferm wordt aangepakt, lijdt het geen twijfel dat de problematiek Nederland boven het hoofd zal groeien, in casu buurten en wijken zullen verworden tot onleefbare hotspots van ziekmakende hyperlokale lucht. Zoals gezegd: vrijwel alle politieke partijen nemen in dit dossier overwegend een houding aan van weggijken en

afwachten tot de wal het schip keert. Maar uw partij, gekend door ‘vrijheid in verantwoordelijkheid’, doet dit in het bijzonder.

Tegenstem bij motie

Dat werd onlangs in de Tweede Kamer weer eens zonneklaar manifest. De motie Luchtkwaliteit van 7 oktober 2021 (opdracht: “Regering moet in overleg met gemeenten en woningcorporaties om te komen tot een oplossing van het probleem van slechte luchtkwaliteit in buurten”, een motie waarbij overigens het h-woord zorgvuldig werd gemeden) kon rekenen op steun van alle partijen in de kamer met uitzondering van Groep Van Haga, voortgekomen uit uw partij, en uw partij. Namens het demissionaire kabinet, ontraadde staatssecretaris Steven van Weyenberg de motie. Weliswaar heeft hij zitting in het demissionaire kabinet namens D66, maar naar wij vernemen is het met name uw partij voor wie ‘vrijheidsbeperkende’ maatregelen jegens overlastgevende houtstokers een *no go area* is.

Voormalig minister

Uit contact met een voormalig minister uit uw partijgelederen is ons althans gebleken dat ‘vrijheidsbeperking’ ten aanzien van houtstook voor u een onbegane bare weg is. Deze minister stelt zich, verzochtte hij ooit tegen het Luchtfonds, “waarschijnlijk als enige in mijn partij op het standpunt dat houtstook niet past in de gebouwde omgeving. Steeds meer mensen liggen ’s nachts wakker van stookwalm.”

Mensen liggen ’s nachts wakker

Aangezien het zich laat aanzien dat uw partij nog geruime tijd een hoofdrol zal spelen in de landelijke politiek (de kiezer heeft zich duidelijk uitgesproken en dus zij het u gegund), kijken wij met grote zorg naar uw opstelling in een kwestie die, zoals uw voormalig minister terecht aangeeft, steeds meer mensen

's nachts letterlijk wakker houdt en, voegen wij toe, die steeds meer mensen niet te onderschatten gezondheidsklachten bezorgt, tot zelfs traumatische stress toe.

Graag brengen wij in dit verband nogmaals één zin uit uw eigenste liberale beginselprogramma onder de aandacht: “Ieder mens heeft recht op (...) eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, integriteit van het eigen lichaam en zelfbeschikking.”

PS: Hoewel wij beseffen dat slechts leden van uw partij zaken kunnen agenderen op uw congres, hopen wij dat u de verantwoordelijkheid voelt deze brief ter bespreking op te nemen op de agenda van uw congres van 27 november aanstaande.

Met hartelijke groet,

besturen Stichting Houtrookvrij en Stichting Luchtfonds,
Ubel Zuiderveld, info@luchtfonds.nl

Deze open brief is/wordt vanaf 25 oktober 2021 tot aan de week voorafgaand aan het VVD-congres breed verspreid onder actieve partijleden in allerlei geledingen van het openbaar bestuur in ons land.